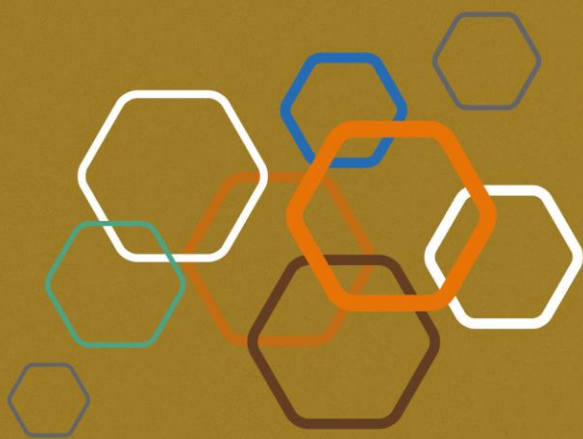

Terugkoppeling deelsessie

Artificial Intelligence (AI)

Black box of deugdelijke grondslag?

Deelnemers: 100

Koninklijke Nederlandse
Beroepsorganisatie
van Accountants

“A fool with a tool, stays still a fool”

2025 | Maarssen

Inleiding

AI heeft een grote invloed op ons informatielandschap en de betrouwbaarheid daarvan. De accountant speelt een belangrijke rol in het informatielandschap en voegt waarde toe door zekerheid te geven over data en informatie. Dit was voor de werkgroep voldoende aanleiding om tijdens de deelsessie Artificial intelligence (AI) de mening te peilen van de deelnemers.

- Bekijk [het programma deelsessie AI](#) op 16 juni jl.

De achterliggende vraag in de deelsessie was:

Wat betekent AI vandaag en vooral morgen voor de positie van de accountant in het nieuwe informatielandschap. Met als vervolgvraag: wat voor beleid moet de NBA proactief ontwikkelen om die positie te behouden of versterken? Oftewel: wat zou je NBA-bestuurders adviseren om te doen?

Tijdens de verenigingsconferentie gingen de deelnemers met elkaar in gesprek op drie verschillende thema's:

- Accountant en maatschappij;
- Accountant en organisaties;
- Accountant en controle.

Alle input is verzameld op slides. Via deelvragen hebben we vervolgens verkend in hoeverre de NBA hier beleid op moet maken en hoe urgent dat is: moet er vandaag iets gebeuren, morgen of pas later?

De opgehaalde input verwerkt de werkgroep in het conceptadvies aan het bestuur. Dit concept legt de werkgroep in augustus voor aan de deelnemers ter validatie. Het aangepaste beleidsvoorstel wordt geagendeerd voor de strategische bestuurstweedaagse eind september. Het bestuur bespreekt dan de plannen en begroting voor 2026.

De hoge opkomst en actieve deelname aan de deelsessie over AI laten zien hoezeer dit onderwerp leeft onder de leden. Dank aan iedereen voor de input en betrokkenheid bij deze sessie tijdens de verenigingsconferentie.

Uitkomsten per thema

Uitwerking thema 1: Accountant en maatschappij;

In dit thema staat de vraag centraal waar de verantwoordelijkheid van de opsteller en accountant stopt wanneer eindgebruikers AI toepassen op jaarverslagen en verantwoordingsdocumenten. Geeft de uitkomst dan nog een getrouw beeld?

Andere vragen die werden besproken betroffen:

- *Welke verwachtingen heeft het maatschappelijk verkeer hierbij en bij de rol van de accountant?*
- *Verandert zijn of haar positie in het ecosysteem, ontstaan er andere coalities en samenwerkingen?*
- *Hoe als beroep ons positioneren en welk beleid past hierbij?*

Verkennen (huidige situatie & observaties):

AI-analyses zijn mogelijk nuttig, maar hun betrouwbaarheid is niet vanzelfsprekend. AI maakt externe analyses eenvoudiger, maar verandert niet fundamenteel de rol van de accountant. Sommige deelnemers menen dat de verwachtingen vanuit de samenleving grotendeels gelijk blijven. De accountant blijft verantwoordelijk voor het getrouwe beeld van de jaarrekening. De AI-analyseresultaten vallen buiten de officiële jaarrekening.

Ondernemingen én accountants zetten op dit moment al AI in. AI helpt hen om hun klanten beter te begrijpen, denk aan een doorlopend ge-audit dashboard, als nieuwe vorm van jaarrekening en de mogelijkheid om financiële en niet-financiële data te integreren.

Beleid & richting:

Veel deelnemers vinden dat beleid nodig is; vooral om de reikwijdte van het werk van accountants af te kunnen bakenen. Risico's op verkeerde conclusies door gebruik van AI werden onderkend. Immers, *"a fool with a tool stays a fool"*.

Deelnemers willen ook beleid op betrouwbaarheid van data. Genoemd werd bijvoorbeeld: het inzetten op zekerheid/betrouwbaarheid of inzicht in de keten van data, of door ketencontrole toe te passen op ondernemingen.

Belang van het onderscheid tussen de gecontroleerde (XBRL-)versie van de jaarrekening en analyses daarbuiten. Dit kan bijvoorbeeld m.b.v. gecertificeerde AI-tools, die nog ontwikkeld moeten worden. Ook werd het verschil in aanpak tussen samenstellingsopdrachten (kleine kring) en audits (brede kring) genoemd. Het is ook belangrijk om stil te staan bij de kans dat gebruikers van de jaarrekening – die jaarrekeningen steeds vaker met behulp van AI verwerken en mogelijk niet langer integraal doornemen – zich afvragen wat de toegevoegde waarde is van de extra toelichtingen of accenten in de controleverklaring in zijn huidige vorm. Moet daar een disclaimer voor komen? Of moet we de verklaring aanpassen.

De NBA moet heldere grenzen stellen aan accountantsverantwoordelijkheid. Deze eindigt bij de verklaring behorend bij de jaarrekening. Dit vraagt om een heldere uiteenzetting in de verklaring. Ook zijn richtlijnen nodig over wanneer en hoe accountants AI-tools, zoals ChatGPT mogen gebruiken. Volgens de deelnemers ligt er voor de NBA een rol in het bij elkaar brengen van wat de maatschappij verwacht en wat accountants in de praktijk kunnen waarmaken. Ook is beleid vanuit de NBA nodig ten aanzien van AI in het kader van opleiding en kennisontwikkeling.

Ook een ander aandachtspunt kwam naar voren: hoe kunnen accountants de betrouwbaarheid beoordelen van door de entiteit aangeleverde informatie die met behulp van AI is gegenereerd. Daarbij rees de vraag tot hoever de controle-inspanningen moeten reiken om die betrouwbaarheid te kunnen onderbouwen.

Tot slot: sommige deelnemers waren géén voorstander van verder NBA-beleid ten aanzien van AI-gebruik, wél wilde men dat de NBA meer AI-kennis deelt.

Tijdslijn (Startmoment - Morgen - 2030):

Veel deelnemers waren het hierover eens, start vandaag al met kennisontwikkeling in opleidingen en breidt dit uit naar toepassing in de dagelijkse praktijk (morgen).

Thema 2: Accountant en organisatie

De deelnemers in deze groep verkenden vooral de volgende vragen:

- Wat is de impact van AI op de kans op fraude en hoe kan de accountant hierop anticiperen?
- Welke opties zijn er om betrouwbaarheid van data en informatie te blijven borgen, en welk beleid is nodig om het beroep daar goed te positioneren?

Ook werd gesproken over de vraag of er nieuwe, meer dynamische *Corporate Reporting*-methoden nodig zijn in het nieuwe ecosysteem?

Verkennen (huidige situatie & observaties):

Veel deelnemers vinden dat AI de kans op fraude vergroot: nep is steeds lastiger te onderscheiden van echt en het wordt eenvoudiger om nep te maken. Andersom kan AI ook juist worden ingezet als hulpmiddel om fraude te bestrijden. AI is een bron van inspiratie voor zowel de fraudeur als de accountant. Genoemd zijn data-analyse op niet-digitale-controlemiddelen en AI bij fraudeonderzoek.

Wat betreft de betrouwbaarheid van data en informatie merkten de deelnemers op dat goede programmering kan helpen om fouten te verminderen bij routinematige processen. Dit kan zorgen voor snellere informatievoorziening, denk aan continuïteit ten aanzien van informatiemonitoring. Voor betrouwbaarheid van de bronnen is een AI-loop op betrouwbare data is nodig. Ook werden het beleid van de organisatie (de klant of de gecontroleerde) en eisen aan softwareleveranciers genoemd. De accountant moet altijd kritisch blijven op wat hij/zij ziet en hoort, met andere woorden; aandacht voor de professioneel kritische instelling (PKI).

Of er nieuwe, meer dynamische *Corporate Reporting*-methoden nodig zijn, hangt af van de doelgroep en de regelgevende instantie. *Continuous monitoring*, *auditing* en *assurance* werd meermaals genoemd, naast andere mogelijke ontwikkelingen zoals verslaggeving op maat (aangepast aan de informatiebehoefte van de gebruiker) en *report-on-demand* (per dag?). De discussie ging verder over andere technologische mogelijkheden en (Europese) ontwikkelingen zoals *European Single Electronic Format* (ESEF) en *European Single Access Point* (ESAP).

Beleid & richting:

De NBA heeft eerder de *Leidraad AI in Control* gepubliceerd. Maar gezien het toenemende gebruik van AI in de controle, is de vraag of er voldoende beleid is. Nieuwe wetgeving is niet nodig, maar veel deelnemers vinden dat de NBA wél beleid moet maken voor het gebruik van AI-tools in het beroep. Ook training en bewustwording over het gebruik en de risico's van AI binnen het beroep is nodig.

Accountants moeten AI leren gebruiken als onderdeel van hun werk. Dat vraagt om AI-onderwijs, zowel in de opleidingen voor studenten als in de Permanente Educatie (PE) voor beroepsbeoefenaars.

Tijdslijn (Startmoment - Morgen - 2030):

Er is op korte termijnbeleid nodig, ook met het oog op toekomstige rapportagevormen. AI opnemen in opleidingen en PE: vanaf vandaag en AI in werkomgeving toepassen: binnen 1-2 jaar.

Het verdere toekomstbeeld (2030) lijkt de kant van continuous auditing op te gaan.

Thema 3: Accountant en controle

Dit thema gaat over kennis en mogelijkheden. Welke kennis heeft de accountant nodig voor het nieuwe ecosysteem, ofwel het nieuwe informatiesysteem? Zijn er nieuwe specialisaties nodig? Moet nieuwe kennis worden toegevoegd aan de *common body of knowledge* van accountants(opleidingen)?

Biedt AI bijvoorbeeld de mogelijkheid om door een combinatie van efficiency en uitstraling, de krapte op de arbeidsmarkt te lijf te gaan? En hoe kunnen we het beroep goed positioneren?

Verkennen (huidige situatie & observaties):

Deelnemers merken op dat het gebruik van AI (containerbegrip) al plaatsvindt, basiskennis van AI - waar hebben we het over - is essentieel! Een andere observatie was dat AI niet alles gaat oplossen, maar wel dat het alleen maar complexer wordt. Diverse accountants gerelateerde vragen passeerden de revue:

- Kennis van statistiek;
- Inzicht in de werking van de systemen;
- Steunen op deskundigen – welke vragen stel je?
- Welke systemen zijn beschikbaar en hoe bruikbaar en betrouwbaar zijn ze?

Deelnemers zien de mogelijkheden van AI, maar dan moet AI wel worden geaccepteerd binnen de accountantsorganisatie. En er is speelruimte nodig om te experimenteren. Dit moet dan gefaciliteerd worden. Deelnemers zien hierin een re-branding van het accountantsvak om de aantrekkelijkheid van het vak te vergroten voor jongeren (generatie Z) en voor herintreders en zij-instromers.

Beleid & richting:

Deelnemers verzoeken om nader beleid om ongefundeerde oordelen te voorkomen. Kennis van statistiek; data(base) en data-analyse is onontbeerlijk. Ook moet in de opleiding meer aandacht worden gegeven aan analytisch vermogen. De accountant heeft kennis en awareness over (Gen)AI en de AI Act nodig. Men ziet het als onvermijdelijk dat dit in de opleiding wordt meegenomen. Ook moet toepassing AI beroepsbreed worden meegenomen als ontwikkelthema voor permanente educatie.

Deelnemers vragen daarnaast om beleid rondom data-security voor accountantsorganisaties, ten-einde AI te kunnen toepassen binnen accountantsorganisaties. Tot slot zou de NBA via onder andere taskforces van Accounttech een rol kunnen spelen bij het uitwisselen van best-practices tussen accountantsorganisaties en anticiperen op nieuwe technologische ontwikkelingen.

Tijdslijn (Startmoment - Morgen - 2030):

Gisteren al!, Morgen & visie voor de toekomst formuleren

Overkoepelende inzichten en rode draden uit de deelsessie

- Het gaat om betrouwbaarheid van data; de accountant heeft daarin een rol te vervullen, nu en in de toekomst. De term continuous auditing kwam bij verschillende thema's aan bod.
- AI wordt nu al gebruikt door organisaties en accountants, desalniettemin is er veel behoefte aan meer kennis en guidance op dit vlak. De accountant moet altijd professioneel kritisch blijven over de uitkomsten en veel aan bewustwording over gebruik en risico's van AI op doen.
- Bij alle drie de thema's kwam de wens naar boven voor meer kennis over (Gen) AI in de opleiding en in de permanente educatie.

Hoe verder?

De werkgroep verwerkt alle input in een advies en legt het concept voor aan de deelnemers van de AI-deelsessie. Hiervoor organiseert de werkgroep een webinar eind augustus. Het definitieve beleidsadvies wordt daarna aan het bestuur aangeboden als input voor de strategische bestuurstweedaagse eind september.

In het najaar volgt een terugkoppeling met de vervolgstappen. Wie wil meewerken aan het bevorderen van gebruik AI bij de activiteiten van de accountant, kan zich aanmelden bij de NBA Taskforce AI via Age Lammers (a.lammers@nba.nl).

Met dank aan

Zonder de input van alle deelnemers aan deze AI-deelsessie en de werkgroepleden: Gerke van Garderen, Joost van Buuren en Nart Wielaard hadden we al deze inzichten niet gehad, dus nogmaals veel dank hiervoor.

Vragen? Stuur deze gerust naar Melissa Klaver (email: m.klaver@nba.nl)